

Rapport Staatscommissie: Discriminerende taal in de Kamer versterkt online discriminatie van Joden en moslims

Famke Seine

Welkom bij NRC

Dit artikel krijg je cadeau omdat wij het belangrijk vinden dat je kennis kunt maken met onze journalistiek. Wil je meer lezen? Dan vragen we je om abonnee te worden. Met onze abonnees kunnen we blijven investeren in goede journalistiek.

Tweede Kamerleden die discriminerende uitspraken doen over bevolkingsgroepen zoals moslims en Joden, hebben een sterke invloed op de hoeveelheid vergelijkbare uitingen op sociale media. Dat concludeert de staatscommissie Discriminatie en Racisme in een woensdag uitgebracht rapport. Het resulteert volgens Joyce Sylvester, voorzitter van de Staatscommissie, in het normaliseren van discriminerende taal in de samenleving. „Dat is zorgelijk”, aldus Sylvester.

Binnen een week tijd is het effect van de uitspraken van een Kamerlid al te zien aan de hoeveelheid reacties op YouTube, staat in het rapport. Zo liep het aandeel YouTube-reacties over moslims na de Maccabi-rellen in Amsterdam in november 2024 en de motie-Becker in de Tweede Kamer op naar 6 procent – op 1 januari 2024 bevatte nog ongeveer 1 procent van de YouTube-reacties verwijzingen naar moslims. Na de rellen verzocht VVD-Kamerlid Bente Becker het kabinet gegevens over culturele en religieuze normen en waarden van Nederlanders met een migratieachtergrond bij te houden.

Het onderzoek is uitgevoerd door de Universiteit van Amsterdam, in opdracht van de staatscommissie tegen Discriminatie en Racisme. Deze commissie is in 2022 in het leven geroepen op verzoek van de Tweede Kamer, om onderzoek te doen naar discriminatie en racisme in Nederland. Het onderzoek brengt volgens Sylvester, voorzitter van de staatscommissie, „nieuwe wetenschappelijke inzichten over de wisselwerking tussen politiek, landelijke kranten en sociale media als het over discriminatie gaat”. Volgens de onderzoekers speelt ook de berichtgeving in nationale media een rol bij de toename van discriminatie, maar hoe dit precies werkt komt niet duidelijk uit het onderzoek naar voren.

UvA-onderzoekers bestudeerden de transcripties van 867.752 toespraken en interrupties in de Tweede Kamer van de tien jaar daarvoor – van 2014 tot 2024. Ook zijn er ruim 2,7 miljoen opmerkingen van sociale media geanalyseerd, bestaande uit YouTube-reacties en opmerkingen die geplaatst zijn onder de video's van *De Telegraaf*, NOS (Jeugdjournaal), en NU.nl. Het sociale platform X zou volgens Sylvester ook zijn gevraagd om mee te werken, maar „zij gaven geen toegang tot hun data”.

Om de discriminerende uitingen in de enorme hoeveelheid aan teksten te herkennen is gebruikgemaakt van Mistral AI; een Frans taalmodel, vergelijkbaar met het Amerikaanse OpenAI, dat de populaire chatbot ChatGPT bouwde.

De onderzoekers keken onder meer naar hoe vaak de bevolkingsgroepen genoemd werden in de uitingen. Daarnaast werd er ook gekeken naar de emotionele lading van deze uitspraken en of deze uitingen als discriminerend kunnen worden gezien, via Mistral AI.

Kamerverkiezingen 2023

Uit het onderzoek blijkt dat het aandeel uitingen over moslims vanaf de Tweede Kamerverkiezingen van 2023 duidelijk is toegenomen en daarna op een structureel hoger niveau is gebleven. Behalve moslims

worden Joden vaak genoemd. Ook wordt de ‘herkomst’ van mensen veelvuldig op een discriminerende manier beschreven via sociale media. Bij ‘herkomst’ zoekt het taalmodel op termen als ‘zigeuner’, ‘asielzoeker’ en ‘Turk’.

De verbanden zijn minder sterk en consistent als het gaat om discriminatie op grond van geslacht, seksuele oriëntatie van mensen of een mentale of lichamelijke beperking. Dit wijst er volgens de staatscommissie op dat vooral racisme snel en sterk kan escaleren op sociale media.

Voorbeeldrol

Voorzitter Sylvester had liever ook X willen betrekken in het onderzoek, maar alleen YouTube wilde meewerken. „Er is meer transparantie nodig van socialemediaplatforms”, zegt Sylvester, onder meer voor het uitvoeren van gedegen onderzoek. Ook is die transparantie cruciaal om te begrijpen hoe discriminerende uitingen zich verspreiden. „Hoe algoritmes werken, moderatie plaatsvindt en hoe berichten worden verspreid, is voor de samenleving grotendeels onzichtbaar.”

Sylvester roept Kamerleden op om zich bewust te zijn van de impact van hun woorden. „Doorbreek verspreiding van discriminatie en racisme, waarbij politici een voorbeeldrol vervullen. Maak discriminatie niet gangbaar of ‘normaal’.”



[De journalistieke principes van NRC](#)